

Inhoud

Voorwoord door Carol Ann Tomlinson	7
Introductie door Meike Berben	10
1 Wat is differentiëren?	12
1.1 Waarom dit boek?	12
1.2 Definitie: wat is differentiëren?	13
1.3 De winst van differentiëren	15
1.4 Samenvatting	17
1.5 Meer lezen	17
2 Differentiatie staat op de agenda: actuele beleidsontwikkelingen	18
2.1 De Inspectie van het Onderwijs	18
2.2 Ambities van het ministerie van OCW en de VO-raad	21
2.3 Passend onderwijs en gepersonaliseerd leren	22
2.4 Samenvatting	22
3 Voorwaarden om goed te differentiëren: de vaardigheden van docenten	24
3.1 De succesfactoren van onderwijs volgens John Hattie	24
3.2 Model van docentvaardigheden	25
3.2.1 De zes rollen van de docent	26
3.2.2 Beschrijving van de kern en de cirkels	27
3.3 Samenvatting	28
3.4 Meer lezen	28
4 Differentiëren: zo begint u	29
4.1 Stap 1 - verzamelen van gegevens	29
4.2 Stap 2 - analyseren	30
4.3 Stap 3 - clusteren van leerlingen	33
4.3.1 Groepsplan	34
4.4 Stap 4 - ontwerpen van aanbod	36
4.5 Stap 5 - organisatie van de differentiatie	37
4.6 Samenvatting	39
4.7 Meer lezen	40

	5 Differentiëren in instructie	41
	5.1 ADI: een effectieve lesstructuur	41
	5.2 Differentiëren met IGD	45
	5.3 Differentiatie in de instructie in een combinatieklas	50
	5.4 IGD+: aandacht voor begaafde leerlingen	54
	5.5 Hele taak eerst	55
	5.6 Samenvatting	56
	5.7 Meer lezen	57
	6 Differentiëren in verwerking	58
	6.1 Uw doelen bepalen	58
	6.2 Differentiëren in verwerking: inhoud	59
	6.3 Differentiëren in verwerking: werkvormen	66
	6.4 Differentiëren in verwerking: opbrengst	67
	6.5 Samenvatting	72
	6.6 Meer lezen	73
	7 Verdieping in leervoorkeuren	74
	7.1 De Leercyclus van Kolb	75
	7.2 De Leerstijlen van Vermunt	77
	7.3 De Leervoorkeuren van Ruijters	78
	7.4 De Meervoudige intelligenties van Gardner	80
	7.5 Samenvatting	83
	7.6 Meer lezen	83
	8 Differentiëren in leertijd	85
	8.1 Tempodifferentiatie	85
	8.2 Preteaching en differentiëren in huiswerk	89
	8.3 'Flipping the classroom'	90
	8.4 Remedial teaching	92
	8.5 Samenvatting	92
	8.6 Meer lezen	92
	9 Toetsing en differentiatie	93
	9.1 Formatief en summatief evalueren	93
	9.2 Gedifferentieerd toetsen in de praktijk: enkele mogelijkheden	97
	9.2.1 Differentiatie in niveau binnen een toets	97
	9.2.2 Andere differentiatiemogelijkheden bij toetsing	99
	9.3 Differentiatie in toetsvormen	99
	9.4 Flexibel, adaptief en relatief toetsen	100
	9.5 Differentiatiemogelijkheden bij eindexamens (in het voortgezet onderwijs)	101
	9.6 Samenvatting	102

9.7 Meer lezen	102
10 Differentiëren met ICT	103
 11 Differentiëren schoolbreed	108
 11.1 Strategisch niveau	108
11.2 Tactisch niveau	110
11.3 Operationeel niveau	111
11.3.1 Lesson Study: verbeterde instructie en docentvaardigheden door teamleren	111
11.4 Samenvatting	113
11.5 Meer lezen	113
Samenvatting in mindmap	114
Bijlagen	116
Bijlage 1 Formulier groepsplan	116
Bijlage 2 Lesvoorbereidingsformulier differentiatie	117
Bijlage 3 Lesvoorbereidingsformulier differentiatie met tips en aandachtspunten	119
Bijlage 4 Lesobservatieformulier de vijf rollen en differentiëren	121
Bijlage 5 Format voor implementatieplan differentiëren	123
Trefwoordenlijst	124
Literatuur	125
Meer lezen	132
Ruimte voor notities	134